

Kiertokirje N:o 103.

Helsingissä,
toukokuun 24 päivänä 1940.

Leipomoiden sokeri.

Kansanhuoltoministeriö on toukokuun 20 päivänä annetulla päätöksellä määrännyt, minkälaisia leipälaatuja leipomoissa saadaan ensi sunnuntaina eli toukokuun 26 päivän jälkeen valmistaa ja paljonko taikinaan saadaan käyttää sokeria, milloin leipomossa valmistetaan sokeria vaativia leipälaatuja. Uusien määräysten voimaan tulon jälkeen leipomoiden sokerin tarve tulee huomattavasti muuttumaan ja kansanhuoltolautakuntain on otettava se huomioon myönnettäessä uusia sokerin ja siirapin ostolupia leipomoille.

Leipomot saavat käyttää sokeria vehnäruokaleivän valmistukseen korkeintaan 1.5 % jauhojen painosta ja kahvileivän valmistukseen korkeintaan 8 % jauhojen painosta. Rinkeleihin saadaan sokeria käyttää enintään saman verran kuin vehnäleipään ja leivoksiin enintään 1/7 taikinamassan kokoonpanosta. Sekaleivän valmistukseen saadaan käyttää siirappia enintään 6.5 % käytettyjen jauhojen painosta.

Kun leipomon tarvitseman sokerin ja siirapin määrää harkitaan, leipomon omistajan on annettava selvitys siitä, suuriko määrä hänen leipomossaan valmistetaan esim. yhden päivän aikana sellaista taikinaa, johon sekoitetaan sokeria tai siirappia. Laskuperusteeksi hänen on ilmoitettava, suuriko nestemäärä näihin taikinoihin käytetään, ja tarvittava sokeri- ja siirappimäärä lasketaan käytettävän nestemäärän perusteella. Vehnäruokaleipätaikinaan saadaan käyttää sokeria 30 grammaa ja kahvileipään 150 grammaa taikinaan käytettävää nestelitraa kohden. Sekaleipätaikinaan saadaan käyttää siirappia 100 grammaa taikinaan käytettävää nestelitraa kohden. Näiden numerojen perusteella voidaan laskea leipomon päivittäinen sokerin määrä ja määrätä, paljonko sokeria ja siirappia leipomolle jakelukautta varten annetaan. Leipomon lähetyslistain perusteella on myöhemmin tarkas-

Kansanhuoltolautakunnille.

tettava, että leipomon valmistus todella on niin suuri kuin annettu taikinan valmistusta koskeva ilmoitus edellyttää.

Kirjoitettaessa leipomoille ostolupatodistuksia jauhojen hankkimista varten on pidettävä huolta, että ostolupatodistusten määrät ovat vain niin suuria kuin leipomo voi yhdellä kerralla ostaa ja kohtuullisen ajan kuluessa kuluttaa. Hyvänä mittapuuna leipomoiden jauhontarpeen määräämiseksi tulevat olemaan leipomon lähetyslistat, koska niistä näkyy, suurenko kilomäärän leipomo on kunkin jakelukauden aikana voinut leipää myydä.

Maanviljelijäin tilapäistyöväen ruokinta.

Eräissä tapauksissa on esiintynyt epäselvyyttä siitä, miten maanviljelijät voivat kesän aikana ruokkia tilalla tarvittavan ylimääräisen työväen, kun talon omien tarpeiden yli jäävä vilja joutuu takavarikkoon ja luovutusvelvollisuuden alaiseksi. Väärinkäsityksen välttämiseksi tulkoon mainituksi, että maanviljelijän ei pidä heti luovuttaa varastojaan yleiseen kulutukseen niin tarkkaan, että ylimääräisen työväen ruokkimista varten olisi kaupasta ostettava viljatuotteita, vaan hän voi takavarikon alaisella viljalla ruokkia myös ylimääräisen työväen, kuitenkin siten, että sellaiseen ruokintaan käytettävästä viljasta maanviljelijän on ruokittavilta saatava vastaava määrä ostokortin kuponkeja. Palkattavalla työväellä tulee nimittäin olla, mikäli se tulee talon ruokaan, mukanaan leipäkortit. Näin maanviljelijän haltuun joutuneet kupongit on talletettava ja toimitettava kunkin jakelukauden päätyttyä kansanhuoltolautakuntaan asianomaisen maanviljelijän tiliin merkittäviksi.

Koulukeittolat ja opetuskeittiöt.

Koulukeittoloille ja opetuskeittiöille voidaan antaa ostolupatodistuksia viljatuotteiden osta-

mista varten. Näille on avattava kansanhuoltolautakunnassa tarkkailutili ja niiltä on vaadittava kunkin jakelukauden päätyttyä kuponkitalitus. Koulukeittoloissa voidaan menetellä esim. siten, että keittolan puolesta lasketaan kunkin jakelukauden päätyttyä, paljonko viljatuotteita oppilasta kohden on kulutettu, ja irroitetaan kuponkeja sen mukaisesti. Jos todetaan, että oppilasta kohden kulutetaan viljatuotteita esim. 20 grammaa oppilasta ja päivää kohden, irroitetaan B-kortista, jollainen 7 vuotta täyttäneellä oppilaalla on, 30 päivän ruokinnan jälkeen yksi koko-kuponki, koska se vastaa 600 grammaa ja koska sillä annoksella niin muodoin voidaan ruokkia oppilasta 30 päivää, jos kulutus on ainoastaan 20 grammaa päivässä oppilasta kohden. Kuponkien irroittaminen on siis järjestettävä tapahtuvaksi niin usein kuin yhtä kuponkia vastaava viljatuotemäärä on tullut käytetyksi kortin omistajan ruokintaan, eikä joka päivä tapahtuvaksi, koska kortissa ei edes ole niin pieniä ostokuponkeja, kuin useassa tapauksessa tarvittaisiin, jos kuponki oppilaan kortista olisi irroitettava joka päivä.

Vankien leivän tarve.

Vankilaviranomaisten kanssa on sovittu seuraavasta menettelystä vankilain viljatuotteiden kulutuksen tarkkailussa. Vankilat saavat ostaa viljatuotteita, mikäli ne niitä tarvitsevat, ostolupatodistuksia vastaan. Vangeille hankitaan leipäkortit siten, että kaikille miesvangeille tulee C-kortti ja naisvangeille B-kortti. Joka kahden viikon kuluttua vankila ilmoittaa vankien ruokintaan kulutetun viljatuotemäärän kansanhuoltolautakunnalle vankilan ruokintakirjanpidon perusteella ja näin ilmoitetut määrät merkitään vankilan varastotiliin. Vankilan varaston kulutuksen tarkkailu ei siis tapahdu tilitettyjen kuponkien perusteella, vaan vankilaviranomaisten kulutus-ilmoitusten perusteella. Vankien leipäkortit ovat vankilaviranomaisten hallussa, ja niistä irroitetaan kuponkeja vasta sitten, kun vanki pääsee vapaaksi. Silloin kortista leikataan kaikki ne kupongit, joita vastaan vanki on nauttinut viljatuotteita vapaaksipääsyäpäiväänsä asti. Näin irroitettavat kupongit vankilaviranomaiset lähettävät jakelukaussittain kansanhuoltolautakuntaan, mutta kun niitä ei merkitä vankilan tiliin, koska vankilan kulutus tulee tiliin kulutusilmoituksista, ne on kansanhuoltolautakunnassa vain hävitettävä.

Häät ja hautajaiset.

Häitä ja hautajaisia varten voidaan myöntää ylimääräinen ostolupa vehnä jauhojen tai vehnäleivän ostamista varten, kuitenkin siten, että myönnettävä määrä on enintään 25 grammaa tilaisuuteen osallistuvaa henkilöä kohden.

Koira- ja kettutarhat.

Koira- ja kettutarhoille voidaan antaa ostolupatodistuksia ainoastaan rehukauran ostamista varten. Nämä eläimet voivat nimittäin tulla kelvollisesti ruokituiksi, jos niille valmistetaan leseistä ja kaurista rehukakkuja. Myönnettävien määrien suuruudesta tulee kansanhuoltolautakuntain kussakin tapauksessa tehdä päätös.

Jäteleivät.

Leipomoissa ja myymälöissä keräytyy jonkin verran ns. jäteleipää joko kuivumisen tai leipien särkymisen tähden. Tällaista leipää ei ole lupa käyttää eläinten ruoaksi, kuten joissakin tapauksissa on tiettävästi menetelty, vaan se on myytävä kuponkeja vastaan niin huokeasta hinnasta, että se menee kaupaksi ellei sitä voida korputtaa tai käyttää muulla tavoin — säännöstelymääräyksiä noudattaen. Tästä olisi sopivassa yhteydessä annettava tieto leipomoille ja leipämyymälöille.

Paahtimojen viljantarve.

Mikäli paahtimot tarvitsevat viljatuotteita kahvinkorvikkeen valmistukseen, niiden tulee hankkia ostolupatodistukset kansanhuoltoministeriöstä, koska niiden kahvintarkkailutiliä ja niin muodoin myös viljantarkkailutiliä pidetään kansanhuoltoministeriössä.

Pikkulapsen ylimääräinen sokeri.

Kuten aikaisemmin on ilmoitettu, voidaan selaisille lapsille, jotka eivät vielä ole täyttäneet 6 kuukautta ja joita ruokitaan pullomaidolla, antaa ylimääräistä sokeria 1 kilo kuukautta kohden. Tämän sokerin ostamista varten on kirjoitettava ostolupatodistus, kuukausi kerrallaan, ja on sen, joka tällaista sokeria haluaa, esitettävä kansanhuoltolautakunnalle selvitys siitä, että lapsi, jota varten sokeria pyydetään, ei ole vielä täyttänyt 6 kuukautta ja että sitä ruokitaan pullomaidolla. Tällaisen selvityksen anta-

mista ei kuitenkaan pidä tehdä asianomaiselle vaikeaksi esim. siten, että hakijalta vaadittaisiin lääkärintodistus. Yleensä voidaan tyytyä, jos lapsen ikä selvitetään syntymätodistuksella ja sen ruokintatapa kahden luotettavan henkilön antamalla todistuksella. Kun lapsi on täyttänyt 6 kuukautta, ylimääräisen sokerin antaminen on lopetettava.

Myöhemmin jaettavat leipäkortit.

Mikäli leipäkortteja joudutaan jakamaan vielä sen jälkeen, kuin ilmoitus jaettujen leipäkorttien määrästä on lähetetty kansanhuoltoministeriöön, jaettujen leipäkorttien määrä on ilmoitettava joka kuukausi kansanhuoltoministeriöön.

Jauhatuslupa.

Kiertokirjeessä N:o 98, sivu 10, sekä kierto-kirjeessä N:o 99 on annettu ohjeita jauhatuslupien käytöstä. Koska eräissä kansanhuoltolautakunnissa näyttää vielä olevan epävarmuutta jauhatuslupien käytöstä, ministeriö huomauttaa, että jauhatuslupa on merkittävä jauhattajaksi viljan omistaja tai, jos jauhatuslupa annetaan samalla kun viljan ostolupatodistus, ostolupatodistuksen saaja. Myllyä ei saa merkitä jauhattajaksi paitsi siinä tapauksessa, että kysymyksessä on paikallis- tai tullimyllyn omistama viljaerä, jonka mylly haluaa itse jauhaa myyntiä varten. Muussa tapauksessa ei myllyn nimeen saada jauhatuslupaa kirjoittaa eikä myllylle missään tapauksessa saa jättää tyhjiä jauhatuslupalehtiöitä käytettäväksi. Jauhatuslupan saaja (= jauhattaja) voi saada viljan jauhetuksi missä myllyssä tahansa. Viljan omistajan esittämän jauhatuslupan perusteella saa mikä mylly tahansa jauhaa viljan, ja on myllyn tehtävä jauhatuksesta merkinnät jauhatuskirjaan.

Siviilisairaaloissa olevat sotilaspotilaat.

Erinäisissä sairaaloissa on sotilaspotilaita, jotka eivät saa puolustuslaitoksen muonaa, vaan puolustuslaitos suorittaa hoidosta ja muonasta rahapalkkion. Tällaisissa tapauksissa tulee sairaalan hakea leipäkortit myös näitä sotilaspotilaita varten kansanhuoltolautakunnasta ja leikata kupongit oleskeluajalta sekä palauttaa kortit takaisin kansanhuoltolautakuntaan niin pian

kuin tällainen potilas sairaalasta lähtee. Missään tapauksessa potilas ei saa korttia mukaansa, vaan sotilasviranomaiset antavat hänelle sotilaskortin lomautettaessa, jonka perusteella asianomainen henkilö saa sitten kansanhuoltolautakunnastaan sotilaskortin vaihdetuksi uuteen korttiin.

Tarkkailukortisto.

Kiertokirjeessä N:o 98 on esitetty ohjeet, joiden mukaan kansanhuoltolautakuntien tulee pitää varastotilejä viljasta ja viljatuotteista. Ministeriö ei tule lähettämään lautakunnille mitään tässä tilinpidossa käytettäviä kortteja tai lomakkeita, vaan on kansanhuoltolautakuntien itse ne hankittava niinkuin sokerissa ja kahvissakin. Näitä on saatavissa myös erikoisliikkeiltä, jotka kortistoja valmistavat.

Lomakkeiden tilaukset.

Leipäkortteja ja lomakkeita tilattaessa tulee kansanhuoltolautakuntien ilmoittaa tarkoin haluamansa määrät. Ei riitä, että vain tilataan määrättyä lomakenumeroa. Kansanhuoltoministeriön lomakevarasto on ministeriön yhteydessä ja osoite on Unioninkatu 40 A. Suora puhelin on 37 733.

Ostolupatodistukset.

Ostolupia annettaessa jauhoille ja suurimoille voidaan ostolupa kirjoittaa vain „viljatuotteille” erittelemättä eri jauho- ja suurimolajeja. Ostolupatodistuksia vähittäiskauppiaita varten kirjoitettaessa on otettava huomioon tukkupakkaukset, jolloin vähimmäismääränä on jauhoissa ja ryyneissä pidettävä yhtä säkkiä, joka on 50 kiloa, ja on suuremmat, jauhojen ja suurimoiden ostoa varten kirjoitettavat ostoluvat myös oltava 50:lla jaollisia, siis 100, 150, 200, 250 kiloa j. n. e. Tässä yhteydessä voidaan mainita, että siirapille on tukkupakkaus 14 kiloa, jotenka ostolupia kirjoitettaessa siirapille tulee määrien olla 14:llä jaollisia. Kidesokerissa on tukkupakkaus 45 1/2 ja 100 kiloa. Palasokerissa 5, 10, 25 ja 50 kiloa.

Ostolupia kirjoitettaessa on myönnettävät määrät jaettava ainakin kahteen ostolupaan ottaen huomioon tukkupakkaukset sekä suurehkot määrät olisi jaettava useampaankin ostolupaan.

Siirtoväen leipäkortit.

On ollut tiedusteluja jaetaan siirtoväelle leipäkortit vai annetaan ostolupia, jonka johdosta ministeriö huomauttaa, että siirtoväelle on annettava leipäkortit.

Tilitykset nopeasti kansanhuoltoministeriöön.

Kansanhuoltoministeriössä täytyy kuukauden kuluttua jakelukauden päättymisestä olla koko maan sokeri- ja kahvilitastot valmiina. Nyt kuitenkin useat kunnat lähettävät tilityksensä ministeriöön vasta saatuaan ministeriöstä kehoituksen tilityksien lähettämiseen. Tämän johdosta ministeriö kehoittaa lautakuntien virkailijoita lähettämään

mään sokeri- ja kahvilitykset ostolupatodistukseen jakelukauden päätyttyä mahdollisimman nopeasti kansanhuoltoministeriön jakeluosastolle.

Tilityksiin liittyvät ostolupatodistukset lähetettävä kansanhuoltoministeriöön.

Kun yhä edelleenkin useat kansanhuoltolautakunnat eivät lähetä sokeri- ja kahvilityksiin liittyviä ostolupatodistuksia tilityksien mukana kansanhuoltoministeriöön, kehoittaa ministeriö jälleen lautakuntien virkailijoita huolehtimaan siitä, että aina silloin, kun jakelukauden tilitykseen liittyy ostolupia, on tilitykseen merkittävä määrää vastaavat ostolupatodistukset ehdottomasti lähetettävä tilityksien mukana.

Ministeri Väinö Tanner.

Osastopäällikkö Onni Toivonen.